

HVORDAN GÅR DET MED PASIENTENE?

I perioden 2014-2018 gjennomførte FoU- seksjonen ved Klinikk for rus- og avhengighetsmedisin ved St. Olavs hospital og Klinikk for rus- og avhengighetsbehandling Helse Møre og Romsdal en oppfølgingsstudie av pasienter som mottar døgnbehandling for rusavhengighet. Et overordnet mål var å undersøke om behandlingen bidrar til redusert rusbruk og bedre livskvalitet. Vi ønsket også mer kunnskap om ulike faktorerens betydning for behandlingsutfallet. Resultatene fra undersøkelsen kan benyttes i arbeidet med å forbedre behandlingstilbudet for rusavhengige. Noen av resultatene fra undersøkelsen blir formidlet gjennom forskningsartikler i internasjonale tidsskrift.

Unge voksne i døgnbehandling for rusavhengighet

Vi sammenlignet unge voksne (18-25år) som mottar døgnbehandling for rusavhengighet, med andre vokse pasienter (>25 år) når det gjelder psykologiske faktorer, rusmiddelbruk og behandlingsutfall. Resultatene viser at unge voksne har en mer alvorlig risikoprofil og at de oftere begynner å ruse seg igjen kort tid etter oppholdet. Unge voksne med ADHD og blandingsmisbruk er spesielt utsatt for tilbakefall.

Unge voksne (18-25år)

Forskere har definert perioden fra 18-25 år som en distinkt fase livet. En fase mellom ungdomsår og ung voksen alder («grown up, but not enough»). På engelsk bruker man gjerne begrepet «Emerging adults»¹ for å referere til personer i denne aldersgruppen. Det er flere forhold som kjennetegner denne perioden, blant annet utforskning av identitet, ustabilitet, og den mest selv-fokuserte alderen i livet. Det er også en fase der forbruket av alkohol og illegale rusmidler er forholdsvis høyt.

Unge voksne representerer ca. 25% av alle pasienter som henvises i døgnbehandling for rusavhengighet. Behovet for innleggelse indikerer en betydelig alvorlighetsgrad ved rusproblemene, og at dette er unge mennesker med en svært ung debutalder. Studier viser at mange av disse pasientene begynte å bruke rusmidler i 10-14 års-alderen.

Tidlig rusmiddeldebut er forbundet med vanskelige familie og oppvekstvilkår, skolerelaterte problemer og psykiske vansker. På grunn av den sammensatte problematikken er det grunn til å tro at unge voksne i rusbehandling representerer en spesielt utfordrende pasientgruppe, med økt risiko for behandlingsavbrudd og tilbakefall til rusbruk, sammenlignet med andre voksne pasienter.

¹ Arnett, J.J. (2004). Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties. New York Academic Press.

Tidligere studier av unge voksne i rusbehandling

Det er bare noen få tidligere studier som har undersøkt karakteristika ved unge voksne som henvises til spesialisert rusbehandling, og hvilke faktorer som har betydning for behandlingsutfallet for denne pasientgruppen. Forskere har imidlertid funnet at unge voksne pasienter har høyere forekomst av kriminell atferd, problematiske familie og venne-relasjoner, og samtidige psykiske problemer, spesielt nevroutviklingsforstyrrelser (for eksempel ADHD), sammenlignet med eldre voksne pasienter

Forskning som har sammenlignet behandlingsutfallet for unge voksne og eldre pasienter i rusbehandling har gitt sprikende resultater. Dessuten er det ingen studier som har undersøkt hvilke kjennetegn ved unge voksne som har betydning for behandlingsutfallet.

Målet med vår studie

Hovedmålet med vår studie var å bidra til mer kunnskap om unge voksne i døgnbehandling for rusavhengighet.

I studien har vi:

- 1) Sammenlignet karakteristika ved pasienter i alderen 18-25 år med eldre pasienter (>25 år) ved inntak i døgnbehandling når det gjelder: debutalder, utdanningsnivå, symptomer på angst og depresjon, motivasjon for atferdsendring, forekomst av psykiatiske diagnoser, og type rusmiddelbruk.
- 2) Undersøkt om det er forskjeller mellom disse aldersgruppene når det gjelder behandlingsutfall (å fullføre planlagt behandling eller ikke; å være rusfri eller ikke tre måneder etter oppholdet).
- 3) Undersøkt hvilke pasientkarakteristika som er forbundet med behandlingsutfallet for unge voksne, sammenlignet med andre voksne pasienter.

Gjennomføring av undersøkelsen

Pasientene som deltok i studien ble henvist til fire klinikker i Helse-Midt Norge som tilbyr døgnbehandling for rusavhengighet for personer i aldersgruppen fra 18 år og oppover. Utvalget omfattet 149 pasienter i alderen 18-25 år og 350 voksne. Alle ga skriftlig samtykket til å delta.

Deltakelse innebar at vi kunne hente ut enkelte opplysninger fra pasientjournalen (kjønn, alder, utdanningsnivå, diagnoser, behandlingstid), at de besvarte spørreskjema og kunne kontaktes for oppfølgingsintervju tre måneder etter avsluttet opphold.

Resultater

Unge voksne var forskjellige fra andre voksne pasienter når det gjaldt en rekke kjennetegn:

- Unge voksne hadde som forventet en lavere gjennomsnittlig debutalder (14 år), enn andre voksne (15år). De var også mindre motivert for å endre på rusrelatert atferd, sammenlignet med andre pasienter.
- I gruppen unge voksne var andelen kvinner høyere (34.%) enn i gruppen andre voksne (23.%). Det er kjent at betydelig færre kvinner enn menn henvises til rusbehandling, og at kvinner er yngre enn menn når de henvises. Dette forklares med kjønnsforskjeller med hensyn blant annet til rusbruksmønster og biologiske faktorer. Studier har blant annet vist at kvinner er mer sensitive til ulike fysiologiske responser til alkohol eller cannabis.
- Over halvparten av de unge voksne (57%) hadde ikke fullført videregående skole, mot 29% i gruppen andre voksne pasienter. Det er sannsynlig at dårlige skoleprestasjoner hos de yngste pasientene er forbundet med den tidlige rusmiddeldebuten, og andre bakgrunnsfaktorer som avvikende atferd, psykososiale faktorer og intellektuelle svekkelser.
- Diagnosen ADHD forekom betydelig oftere blant unge voksne (24%), enn blant de voksne pasientene (11%). Dette kan forklares med at symptomer på ADHD avtar med økende alder, og/eller at det er en under-diagnostisering av ADHD blant voksne.
- Unge voksne hadde et annet rusbruksmønster enn de voksne pasientene: de brukte oftere illegale rusmidler og flere var blandingsmisbrukere. En måte å forstå dette på er at med tidlig debut blir man også tidlig sosialisert inn i miljøer der det eksperimenteres med illegale stoffer og kombinasjoner av ulike rusmidler.

Behandlingsavbrudd eller tilbakefall mer vanlig hos unge voksne.

Blant pasienter i aldersgruppen 18-24 år var det flere som avbrøt behandlingen tidligere enn planlagt, eller fikk tilbakefall til rusbruk kort tid etter utskrivelsen, sammenlignet med de andre voksne pasientene. Samtidig så vi at de unge voksne hadde færre tidligere innleggelses i rusbehandling enn de andre pasientene. En kan tenke seg at de unge voksne er en gruppe som ikke ennå ha fått den nødvendige «dosen» med rusbehandling (fullførte opphold og gjentatte innleggelses) som ofte er nødvendig for å oppnå bedring. En slik «dose-effekt» hypotese er tidligere brukt for å forklare hvorfor ung alder generelt er en risikofaktor for tilbakefall til rusbruk².

² Andersson, H.W., Wenaas, M., & Nordfjærn, T. (2019). Relapse after inpatient substance use treatment: A prospective cohort study among users of illicit substances. *Addictive Behaviors*, 90, 222-228.

Unge voksne med ADHD og blandingsmisbruk har spesielt høy risiko for tilbakefall.

Diagnosen ADHD karakteriseres med svekket oppmerksomhetsfunksjon og varierende grad av impulsivitet. Pasienter med ADHD kan ha problemer med å styre oppmerksomheten og å oppføre seg i henhold til vanlige sosiale regler for atferd. Blandingsmisbruk indikerer et alvorlig rusbruksmønster, og er forbundet med både psykiske problemer og helseplager. Det er kjent fra tidligere studier at personer med ADHD og blandingsmisbruk kan ha redusert utbytte av behandlingsintervensjoner. Denne studien har vist at disse faktorene gjelder spesielt for unge voksne som er i døgntilrettelagt behandling for rusavhengighet.

Mulige implikasjoner av funn i studien

Den mer alvorlige risikoprofilen vi ser blant unge voksne pasienter gir grunnlag for å vurdere større differensiering mellom aldersgrupper i døgntilrettelagt behandling og forsterkede døgntilrettelagte tiltak for pasienter i aldersgruppen 18-25 år.

Studien tyder på at faktorer knyttet til ADHD og blandingsmisbruk kan forstyrre den ønskede bedringsprosessen. Det vil derfor være viktig med identifikasjon av, og intervensjon innrettet mot disse faktorene på et tidlig stadium i behandlingsforløpet.

Referanse til artikkelen

Andersson, H.W., Lauvsnes, A.D.F. & Nordfjærn, T. (2019). Emerging adults in inpatient substance use treatment: A prospective cohort study of patient characteristics and treatment outcomes. *European Addiction Research, in press*. 2020.